

Tadqiqot **uz**

**ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021

- » Хуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

**31 MAY
№28**

CONFERENCES.UZ

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 28-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
2-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
28-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-2**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
28-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-2**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 28-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 май 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 13 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фаргона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят ҳалқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибод Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманганд мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманганд мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаҳхоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулdir.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ФАЛСАФА ВА ҲАЁТ СОҲАСИДАГИ ҚАРАШЛАР

1. Baykabilova Parizod Amanbayevna, Rasulov Azizjon Rustamovich	
THE GROWTH OF NATIONAL IDENTITY AND THE DEVELOPMENT OF TOLERANCE IN THE NATIONAL CONSCIOUSNESS	7
2. Исмоилов Ихтиёржон	
ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ ВА ҲУҚУҚИЙ ДАВЛАТНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ЙЎЛЛАРИ	9
3. Xasanova Mohinur Yuldasbayevna	
SUN'ИY INTELLEKT VA AXBOROT ASRI	11

ФАЛСАФА ВА ҲАЁТ СОҲАСИДАГИ ҚАРАШЛАР

THE GROWTH OF NATIONAL IDENTITY AND THE DEVELOPMENT OF TOLERANCE IN THE NATIONAL CONSCIOUSNESS

Baykabilova Parizod Amanbayevna – Senior Lecturer,

Rasulov Azizjon Rustamovich – Student

Department of Philosophy and National Idea,
Tashkent State Technical University, Tashkent, Uzbekistan

Abstract: the growth of national identity is one of the important conditions for the development of the nation. There will be no future for a nation that does not understand itself. Because the ground and source of understanding the national identity is connected with the past, heritage, historical experiences of each nation left by generations.

Key words: national identity, society, tolerance, development

The development of national identity is a process and evolutionary process in which the formation of a nation is influenced by the development of national consciousness. However, this is not a “smooth” process. In this, the various objective causes and subjective factors that occur in the process of diversification and development that take place in the process of formation and development of the nation will play an important role. Because in the context of the development of the world’s poly-ethnic state, each nation has its own interests, and their implementation is one of the main goals of each nation. Especially given that today all countries of the world have become multi-ethnic, the growing awareness of national identity has led to the emergence of inter-ethnic conflicts and instability in the country due to the growing desire to protect national interests and at the same time limited opportunities to fully satisfy them. We are witnessing that the possibility of its coming is finding its proof in the experiences of today’s historical development. One of the factors preventing this same dangerous process is the development and consistent strengthening of tolerance in the national consciousness in the context of the growth of national identity.

Although this issue has not been studied in our country as an independent topic, the main part of it is the concept of national identity, its basis, development and features of manifestation, studied by S.Otamurodov, A.S.Ochildev, J.B.Bahranov, N.A.Nazarov, V.Kh. Kuchkarov, Z.Hayitov and a number of other scientists. They defended his doctoral dissertation on the study of these issues [1], as well as published a number of monographs and scientific articles. Including prof. S.Otamurodov considers that the understanding of national identity is an important feature of the nation, and a nation that does not understand itself cannot rise to the level of a full-fledged nation. A.S. Achildiev believes that “the system of perception of the unity and integrity of the representatives of the nation, associated with the commonality of the region, socio-economic and cultural ties, is a national consciousness” [3]. J. Bahranov, based on the study of the issues of national identity, described it as follows. “A person’s understanding of national identity means, first of all, belonging to a particular nation (ethnic unit), its historical place in the development of the nation, devotion to national characteristics, understanding of the current needs and interests of their nation (ethnos), its future development and conscientious service [4].

According to V.H. Kochkarov, “Understanding of national identity is the perception of the national and each nation’s belonging to a common cultural basis, culture, historical heritage, psyche, customs and traditions”. N.A. Nazarov considered the understanding of national identity as the main criterion of the nation. He writes: “One of the main criteria of a nation is the place of national identity in the thinking of the nation. Due to the understanding of national identity, the representative of the nation develops a sense of indifference not only to his own destiny, but also to the fate of his compatriots, regardless of the country in which he lives.

Z.U.Hayitov, in addition to the above definitions of the concept of national identity, also took into account the issue of different values and belonging to the state. He writes: "National identity is an expression of generalized theoretical values and practical actions aimed at protecting and developing the material and spiritual values and interests of the nation, ensuring national unity and solidarity" [6].

Russian scientists are also studying the concept, meaning and features of the development of national identity. In particular, E.A. Yablokova writes: "The understanding of national identity is the understanding by people that they belong to a particular nation, the role of the state in the system of internal, interethnic, interstate social relations" [7].

Thus, it is clear from the above that the concept of national identity is given different definitions by different authors. Although the definitions given for this concept are different, it should also be noted that they have their own commonalities. It should also be noted that there is a commonality. This commonality is reflected in the factors that ensure the national identity of the nation. Only a nation that truly understands itself will be able to defend its interests. He understands his responsibility for his future, understands the need to preserve his heritage, dignity, customs and traditions, to pass it on to the next generation, shows selflessness in the formation of patriotism, nationalism, humanity, national pride in the minds of young people. It seeks to inculcate in the minds of every young child a responsibility for the honor and future of the nation.

The strength and power of the national consciousness is that, on the basis of the peculiarities of the nation, it differs from other forms of consciousness and gives the nation spiritual vitality. That is why the national identity, which is reflected in the spirituality and mentality that has become an integral part of the national consciousness, cannot be destroyed by force. They serve to ensure the stability of the nation in all conditions. If we consider that the formation of a nation and the emergence of national consciousness on its soil is a complex process, then the characteristics of the nation, which have become an integral part of national consciousness, can be destroyed for a long time by spiritual and physical destruction.

It should also be noted that the physical destruction of the nation is a very complex problem. If it is "destroyed" in some countries, given that today the representatives of the nation live in different countries around the world, they have always been one of the main sources of reshaping the identity of "destroyed" compatriots. Even if the nation is "destroyed", it is possible for the nation to realize its identity and regenerate itself if some of its representatives survive. Because even a minority of the nation's national consciousness, national pride, the nation's destiny, its sense of belonging to the future does not "come out" of the national consciousness, but rather intensifies its desire to take revenge on its organizations for the tragedies of its compatriots. This will lead to the revival of the nation. However, if a nation is destroyed, there is a strong risk that it will be assimilated. This is because the destruction of a nation's manna will eventually lead to its loss of consciousness and self-awareness. A nation deprived of them will not have a chance to regenerate itself.

References:

1. Atamurodov S. National culture and national identity in the process of society renewal. (socio-philosophical astent). Author's abstract of the dissertation for doctor of philosophical sciences. Tashkent, 1992;
2. Otamurodov S. Philosophy of national development. Tashkent, Academy, 2005. - p.21-22
3. Achildiev A.S. The problem of interaction between national self-conscious and national culture. Abstract of the dissertation for Candidate of Philosophy sciences. Tashkent, 1994; p - 12
4. Bahronov J. Problems of the national self-consciousness of the individual in the state concept of the independent Uzbekistan. The author's abstract of the dissertation. Tashkent, 1997, - P. 39.
5. Nazarov N.A. Political and philosophical analysis of the development of national and ethnic processes in society. Abstract of a dissertation for a doctorate in political science. Tashkent, 2005. - p.20.
6. Hayitov Z.U. Developmental features of the national identity of nations in the conditions of independence. (On the example of the Uzbek people) Abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Philosophical Sciences. Tashkent, 2007. p- 11
7. Yablokova E.A. Subjects of social psychology. Theoretical and Applied Sociological Psychology. M.: Mysl, 1998. - p. 105.

ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ ВА ҲУҚУҚИЙ ДАВЛАТНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Исмоилов Ихтиёржон, ўқитувчи,
Фарғона давлат университети

Аннотация: Ҳозирги шароитда инсонпарвар, адолатли ҳуқуқий давлатни ҳар томонлама ривожлантириш ва такомиллаштириш мамлакатимиз ҳаётининг ўзига хос хусусиятидир. Ҳуқуқий давлатнинг асосий мақсади ва вазифаси, йўналиши инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва уларни тўла амалга оширишга қаратилгандир.

Калит сўзлар: жамият, фуқаролик жамияти, ҳуқуқий давлат, демократия, инсон ҳуқуқлари.

Маълумки, демократик бошқаришнинг энг муҳим жиҳатлари "ҳуқуқий давлат" тушунчасида жамланган. У давлат суверенитети, қонуннинг устуворлиги, ҳокимиятларнинг бўлиниши, шахс ҳуқуқлари ва эркинликларининг пойdevорлиги тамойиллари асосига курилади.

Ушбу тамойилларнинг ҳар бири бизнинг Конституциямизда мустаҳкамлаб қўйилган. Шунинг учун ҳам улар ҳуқуқий давлатчилигимизнинг конституциявий асослари сифатида қаралиши мумкин.

Ҳам бугунги, ҳам эртанги кунимизнинг Асосий қонуни сифатида у жамиятимизда содир бўлаётган ўзгаришларнинг асосий йўналишларини олдиндан белгилаб боради. Фуқароларнинг кундалик ҳаётларида конституциявийлик рухини, ҳуқукка ва қонунга хурматни шакллантиришдаги аҳамияти шундан келиб чиқади.

Мустақиллик қўлга киритилиши билан Ўзбекистон давлат суверенитетини ташкил этувчи ва уни амалга оширувчи ташкилий тартиботларни шакллантириш жараёни бошланиб кетди. Мудофаа, Ташқи иқтисодий алоқалар вазирликлари, Миллий хавфсизлик хизмати, Давлат божхона қўмитаси ташкил этилди. Илк бор давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш бўйича, қимматбаҳо металлар бўйича, фан ва техника бўйича қўмиталар. Олий аттестация комиссияси ташкил этилди.

Банк тизими қайта ташкил этилди. Республика марказий банки мустақил бўлиб, бошқарув органларига тобеликдан чиқди. Ўзимизнинг Ташқи иқтисодий фаолият миллий банкимиз ташкил топди. Мустақил миллий авиакомпания, ахборот агентлиги ва бошқа умумдавлат хизматлари ишга тушди.

Фуқаролик жамиятини шакллантиришнинг ҳуқуқий масалалари, давлат бошқарувини такомиллаштириш фавқулодда долзарб масалалардир.

Маълумки, ҳақиқатан ҳам ҳуқуқий давлатни шакллантиришда албатта мамлакат ҳалқи умумий иродасини қонунда акс эттириши қандай таъминлаш керак қонунчилик фаолиятининг ўзининг қатъий қонунийлиги ва қонституциявийлигини қандай кафолатлаш, қонунларнинг бажарилиши учун мансабдор шахслар масъулиятини қай йўл билан таъминлаш мумкин, - деган саволлар туғилади..

Фуқаролик жамияти деганда, муносабатларнинг алоҳида соҳаси, асосан, мулкчилик, бозор, оила, ахлоқий муносабатлар тушуна бошланганди. Мазкур муносабатлар давлатдан маълум мустақилликка эга бўлиши керак эди. Шу маънода фуқаролик жамияти ноҳарбий, хусусий, устувор жамият, яъни расмий тузилмалардан ташқари, улар назоратига кирмайдиган ҳаёт тарзи-алоҳида индивидлар ва улар бирлашмаларининг, манфаатларини амалга ошириш, товар ишлаб чиқарувчилар ва истеъмолчиларнинг ўзаро муносабатлари соҳаси мавжуд бўлган жамият шундай жамият сифатида талқин этиларди.

Гегель фикрича, фуқаролик жамияти – бу, энг аввало, хусусий мулкка асосланган эҳтиёжлар тизими, шунингдек, оила, табака, давлат тузуми, аҳлоқ, бурч, маданият, таълим-тарбия, қонунлар улардан келиб чиқадиган субъектларнинг ўзаро юридик алоқаларидан иборат. Унинг таъбирича, табиий, "маданиятсиз" ҳолатдан одамлар фуқаролик жамиятига кириб келишлари керак эди, зеро, ана шу жамиятда ҳуқуқий муносабатлар ҳақиқатга айланади".¹

¹ Гегель. Работы разных лет. М. 1973. 50-бет.

Фуқаролик жамияти шароитида ҳуқук фақат иқтисодий ва сиёсий ҳукмронлик қилувчи синф иродасинигина эмас, балки ўз даври инсонпарварлик асослари, унинг аҳлоқи йўналишларини ифодалайди. Кантнинг фикрича, фуқаролик-ҳуқуқий ҳолати қўйидаги тамойилларга асосланади: «жамият ҳар бир аъзосининг инсон сифатидаги эркинлиги; фуқаро сифатида унинг ҳар бир бошқа одам билан тенглиги; жамият ҳар бир аъзосининг фуқаро сифатида мустақиллиги».

Албатта, фуқаролик жамияти ва ҳуқуқий давлат зиддиятлардан холи эмас. Зеро, кўпчилик жараёнлар ҳокимиятлар томонидан кучли эҳтиёт чоралари кўрилмай, эркин тартибда кечади. Фуқаролик жамиятида, чамаси, бошқа ҳар қандай жамиятдагидан кўпроқ камбағалларнинг янада камбағал, бойларнинг янада бойроқ бўлиши учун шарт-шароитлар яратилиши мумкин. Шунинг учун ҳам бу ерда давлатнинг ўз вақтида вазиятни тузатиб, тўғрилаб бориши жуда муҳим аҳамиятга эга. Бироқ, агар у муайян афзалликларга эга бўлса ҳам, бу афзалликни тақсимот муносабатлари соҳасида эмас, балки ишлаб чиқарувчи кучларнинг шиддатли ривожланиш қобилиятидан излаш керак ҳозирча чукур илмий идрок этишни талаб қилувчи фуқаролик жамиятининг қандайдир бир қиёфаси таркиб топган, холос.

Адабиётлар:

1. М. Рустамбоев. Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганиш. Т., “Янги аср авлоди” 2005-йил.
2. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва инсон ҳуқуклари. Т., “Адолат”. 1998-йил.
3. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. Изоҳли луғат. Т., “Билим”. 2004-йил.

SUN'iy INTELLEKT VA AXBOROT ASRI

Xasanova Mohinur Yuldasbayevna

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent
axborot texnologiyalari universiteti Farg'ona filiali, assistant

Annotatsiya: Ushbu tezisda sun'iy intellekt va sun'iy intellekt tizimlarining axborot asridagi o'rni va ahamiyati, rivojlanish strategiyasi va qo'llanish sohalari ko'rib chiqilgan

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, sun'iy intellekt tizimlari, "aqli dasturlar", rivojlanish strategiyasi, inson onggi

Sun'iy intellekt insonning mantiqiy va ijodiy funksiyalarini bajaruvchi intellektual sun'iy tizimdir. Sun'iy intellekt hozirgi axborot asrida nihoyatda dolzarb bo'lib, insoniyat sun'iy intellekt orqali XXI asrning global muammolariga ilm-fanda yangi imkoniyatlarni kashf etish yo'li bilan ijobiy yechimlarni topadi. Shuningdek, bu tibbiyot, ta'lif, energetika, qishloq ho'jaligi, shaharsozlik va boshqa barcha sohalarda sifatli xizmat ko'rsatish imkoniyatlarini oshiradi.

2019-yil yakuni bo'yicha Xitoy Xalq Respublikasi o'zining oliv ta'lif va ilmiy tadqiqot muassasalari bilan dunyo mamlakatlari ichida dastlabki 10 talikda yetakchilikni qo'lga kiritdi. Keyingi o'rnlarni Koreya, AQSH, Yaponiya va Yevropa davlatlari egallagan. Umuman, dunyoda sun'iy intellektga talab va uning qo'llanilish sohasi ham ortmoqda.

O'zbekistonda Normativ-huquqiy hujjatlar loyihalari muhokamasi portalida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2021-2022-yillarda O'zbekiston Respublikasida sun'iy intellekti rivojlantirish strategiyasi"ga oid farmoni loyihasi muhokamaga qo'yildi. Unga ko'ra 2030 yilga qadar O'zbekistonning jahon sahnasida ilmiy-texnik va innovatsion taraqqiy etgan dastlabki 50 ta ilg'or davlatlar qatoridan o'rinnegallashi asosiy vazifalardan biri etib belgilangan[1].

«Intellekt» so'zi lotincha «intellectus» so'zidan kelibchiquan bo'lib, u bilish (aniqlash), tushunish yoki faxmlash (aql) ma'nosini beradi.

«Intellekt» so'zini aniqlovchi, psixologlar tuzgan uchtatushunchani keltiramiz. Bu tushunchalar «intellekt»tushunchasi mazmunini aniqlash uchun yordam beradi. Intellekt — fikrlash qobiliyati, ratsional bilish va shungao'xshash. Intellekt(aql)—o'z xulqini sozlash yo'li bilan har qandayholatga yetarli baho berish qobiliyati. Intellekt—turmushdag'i dalillar o'rtasidagi o'zarobog'liklikni tushunish qobiliyati. Bu qobiliyat belgilanganmaqsadga erishishga olib boruvchi harakatlarni ishlab chiqish uchun kerak bo'ladi. Sun'iy intellekt —inson ongi bilan bog'liq imkoniyatlar: tilni tushunish, o'rgatish, muhokama qilish, masalani yechish, tarjima va shu kabi imkoniyatlarga ega kompyuter tizimlarini yaratish bilan shug'ullanadi. Sun'iy intellekt turli amallarni bajarishga mo'ljallangan algoritm hamda dasturiy tizimlardan iborat va u inson ongi bajarishi mumkin bo'lgan bir qancha vazifalarining uddasidan chiqa oladi.

Sun'iy intellekt ning yorqin namunalaridan yana biri – IBM Watson superkompyuteri bo'lib, u o'z bazasidan kelib chiqib muayyan tilda berilgan savollarga javob beradi[2]. Hozirga kelib sun'iy intellekt keng ko'lamda ommalashib kundalik turmush tarzimizning deyarli barcha jabhalarini qamrab olmoqda. Masalan, Xitoydagi Inchuan shahri aholisiga bank kartalarining keragi yo'q. Hisob-kitoblar bilan bog'liq barcha jarayonlar sun'iy intellekt tomonidan insonning yuz qiyofasini aniqlashtirish orqali amalga oshirilmoqda.

Bugungi kunda ayrim davlatlarda robot-hamshiralari, xaydovchisiz transport vositalari, buyurtmani yetkazib beruvchi dronlar xizmatidan foydalanish yo'lga qo'yilgan. Hatto politsiya xodimlarining ba'zi vazifalarini ham maxsus robotlar bajarishyapti. Olimlar ularning tashqi ko'rinishini imkon qadar odamlarnikiga o'xshatishga urinishmoqda.

Bundantashqari, un'iy intellekt jurnalistlarning doimiy ko'makchisiga aylanibulgurgan. Masalan, Associated Pressda "ishlayotgan" robotlar moliyaviy hisobotlarni yozib boradi. SIning qo'llanilishi ushbu nashrda har chorakda beriladigan yangiliklarni 300 tadan 4400 taga oshirdi.

Tibbiyotda sun'iy intellekt uning ahamiyati tobora oshib bormoqda. Endilikda robotlar nisbatan murakkab jarrohlik amaliyotlarini ham uddasidan chiqishyapti. Robot-shifokorlarning tibbiyot hodimlari bilan o'ziga xos hamkorligi samaradorlikni ancha oshirdi.

Medtronis kompaniyasi esa IBM bilan hamkorlikda qandli diabet kasalligi bilan og'rigan bemorlar uchun maxsus dastur ishlab chiqmoqda. Mazkur dasturiy ta'minot qon tarkibidagi qand miqdorining favqulodda tushib ketishini 3 soat avval aniqlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Buning uchun shu kasallika chalingan 600 ta anonim bemorlarning tibbiy ma'lumotlari o'rganib chiqildi. Bu endi odamlar o'z salomatliklarini mobil qurilmalardagi maxsus dasturlar orqali muntazam nazorat qilib borish imkoniga ega bo'lishadi deganidir.

Yuqoridagilardan tashqari, aksariyat iste'molchilarning robotlarga ishonch bildirmayotganligi sun'iy intellektning ommalashishiga halal berayotgan to'siqlardan biridir. Odamlar o'zi yurar mashina yoki samolyotlar xizmatini qabul qilishlari uchun biroz vaqt kerak, albatta. Lekin, zamonaviy texnologiyalar qurshovida o'sib unayotgan yosh avlodda buning aksi bo'lib, ularni bu jarayon u qadar havotirga solayotgani yo'q.

Har qancha e'tiroz va tanqidlarga qaramay sun'iy intellekt rivojlanishdan, odamlarga yordam berishdan to'xtamayapti. Biroq sun'iy intellekt rivojlanishi inson onidan o'zib ketishi mumkin yoki mumkinmasligi keng bahs-munozaralarga boy savolligicha qolmoqda deyish mumkin.

[1] <https://regulation.gov.uz/uz/document/19838>

[2] <https://www.terabayt.uz/uz/post/suniy-intellekt-insoniyatga-nima-beradi>

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Uotersh D. Rukovodstvo po ekspertnim sistemam.M.:Mir,1989 g.
2. <https://regulation.gov.uz>
3. <https://www.terabayt.uz>

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 28-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(2-қисм)

**Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев**

Эълон қилиш муддати: 31.05.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000